

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN,
21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN
ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG”

Abonnementsprijs per jaar:		Prijis der Advertentiën:	
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50	Per regel	f 0.15
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—	Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12 1/2
Atzonderlijke nummers	„ 0.05	„ „ 1000	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
□ Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat. □
Voor Advertentiën tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO”, AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, Telefoon 4424, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — In Memoriam. — Het Chineezen-vraagstuk. — Perskroniek. — Uit O.-Indische Mail. — West-Indië. — Van Vreemde Koloniën. — Boekaankondiging. — Oost- en West-Ind. Litt. Overzicht. — Officiëel. — Leeszaal Heulstraat. — Drukfouten. — Passagierslijst.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging.

Herinnering aan de **HOOFDBESTUURS-VERGADERING op Donderdag 30 Juli 2 uur n.m.**, in het gebouw der Vereeniging HEULSTRAAT 17, den Haag.

JAARLIJSCH ALGEMEENE VERGADERING te Breda 11 Augustus 1908 te 1 uur n.m., in een der zalen van het „Zuid-Hollandsch Koffiehuis”, aldaar.

Punten van behandeling:

- Jaarverslag over 1907.
- Rekening en verantwoording over 1907, zomede de begrotingen over 1908 en 1909.
- Benoeming der verificatie-commissie over '08.
- Voorziening in de vacatures van het Hoofdbestuur.
- Ingekomen brieven en voorstellen betreffende de redactie van het Koloniaal Weekblad.

IN MEMORIAM.

L. C. WELSINK. †

De mail bracht ons het treurige bericht van het overlijden ter reede van Ajer Bangis, aan boord van het ss. „Maetsuycker”, van den heer L. C. Welsink, den „Vader der Bataks”, zooals hij genoemd werd, die den 16 Juni jl. zijne betrekking van resident van Tapanoeli had neergelegd.

De begrafenis had te Padang plaats van uit de woning van den heer J. Wilke, zooals wij in de *Deli-Courant* lezen.

De kist werd uit den lijkwagen naar het graf gedragen door onderofficieren en gevolgd door den gouverneur, den gewestelijken en den plaatselijken militairen commandant met hun adjudanten en de ter plaatse bescheiden bestuursambtenaren, benevens de controleurs van Ajer Bangis en Natal. De bataljonsmuziek speelde een treurmarsch en ds. v. Loon hield aan het graf een toespraak, terwijl ook de pastoor aanwezig was.

De overledene had het grootste deel zijns levens doorgebracht in het gewest, dat hem nauw aan het hart lag, en waarvan hij de eerste op zichzelf staande resident geweest is. In Bataksche zaken was hij een erkend deskundige.

Als controleur reeds werd hem het ridderkruis van de M. W. O. geschonken, terwijl hij als resident ridder van den N. L. werd.

Opmerkenswaardig is wel, zegt de *Sum. Bode*, dat zoo kort na het verlaten van het Tapanoelische zeegebied de dood een einde aan het leven maakte van hem, die geheel in Tapanoeli opging.

De „ama ni Batak” ruste in vrede na een zoo welbesteed leven!

Het Chineezen-vraagstuk.

„Eenige leden achtten het gevaarlijk om aan Chineezen de rechten van Nederlander toe te kennen. Velen vreesden, dat gelijkstelling in Oost-Indië met Europeanen nu niet kon uitblijven, hetgeen nog meer invloed en overwicht aan de Chineezen zouden geven.”

Zoo luidt de inhoud van het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer omtrent de ingediende wetsontwerpen tot naturalisatie o.a. van eenige ingezetenen van Nederlandsch-Indië. Het is wel merkwaardig, dat bij de Hollanders, die gaarne den naam hebben van een ernstig, vrijheidlievend, vooruitstrevend volk e zijn, — zoodra die geest van vrijheidszucht en vooruitgang zich openbaart bij anderen dan de heerschende of overheerschende machten, — dat dan bij hen al spoedig een buitengewone vreesachtigheid opwelt, als ware het, dat, wat hun ten zegen was, een gevaar worden zal, wanneer anderen hetzelfde voorrecht ten deel valt.

Zal het noodig zijn om die „enige” leden te doen kennen, dat er Chineezen zijn, die in natuurlijk gezond verstand, in ontwikkeling en in hoogte en adel van karakter niet staan beneden het gemiddelde peil van den Westerling; dat men zulke Chineezen ook vindt onder onze Indische onderdanen? Wij zouden hun gaarne de lezing aanbevelen van de *Notes on the Malay Archipelago and Malacca*, indertijd uitgegeven door W. P. Groeneveldt in de Verhandelingen van het Bataviaasch Gen. van Kunsten en Wetensch., om te doen zien, hoe mild en grootsch de Chineezen zich gedroegen tegenover de vreemde stammen, tot wie zij in betrekking kwamen, of die aan hen schatplichtig waren, toen zij in lang vervlogen tijden in het Oosten een macht van betekenis nog vormden.

De beweging in Indië, geleid door de thans in verschillende deelen van Oost-Indië vertakte vereeniging Tiong Hwa Hwee Koan, is met wantrouwen gadeslagen; terwijl die vereeniging niet anders beoogde dan verheffing van het zedelijk bewustzijn bij de Chineezen, niet anders wenschte, en vermoedelijk nog wenscht, dan eendrachtige samenwerking met de Indische regeering tot verhooging van den geestelijken en zedelijken standaard van een nijver, volhardend deel der bevolking van Nederlandsch-Indië. Naast uitbreiding van het onderwijs, afschaffing van afgodische vereeringen en vormen, verzet tegen de ijdele, kostbare, feestelijke optochten en vertooningen, staat toegang van het dobbelspel en het opiumgebruik vooraan op haar programma. Een harer voorgangers te Batavia getrooste zich persoonlijk geldelijke opofferingen om de speelacht te Meester Cornelis machtig te worden, uitsluitend met het doel die daarna opgeheven te zien, zooals hem onder de regeering van den Gouverneur-Generaal Roeseboom gelukte. Van verdere inkrimping der speelacht wilde een volgende regeering niet

hooren, die te goede herinnering had aan hetgeen met het geld van den dobbelpachter onder een voor dezen toefelukkig bestuur kon worden tot stand gebracht.

Een eerste poging dier vereeniging om medewerking te verkrijgen van de regeering tot verbetering van het onderwijs der Chineezen in Indië, het verzoek om vergunning tot het houden van eene groote geldloterij om uit de opbrengst daarvan o.m. te bestrijden de kosten van aanstelling van een bekwamen Hollandschen onderwijzer, begrijpende, zooals zij zich uitdrukten, dat voor hunne kinderen als Nederl.-Indische ingezetenen in de eerste plaats een Hollandsche opvoeding te verkiezen was, werd, ondanks warme ondersteuning van den resident, afgewezen o.a. met een beroep op de verklaring, voorkomende in het — N.B. uit het jaar 1861 dagteekende — Bijblad no. 1037, dat de bij art. 128 van het regeeringsreglement den Gouverneur-Generaal opgelegde zorg voor het oprichten van scholen ten dienste der inlandsche bevolking, zich niet uitstrekt tot de vreemde oosterlingen. De Chineezen hebben toen een goedkoop werkkracht uit de Straits aangenomen en alhus werden de Europeesche wetenschappen, die zij zoo gaarne in het Hollandsch onderwezen hadden gezien, in het Engelsch geleerd. Zij zijn voorts den steun, dien zij bij de Indische regeering niet konden vinden, gaan vragen aan de regeering in China, die tegemoetkomend de nazaten van hare voormalige onderdanen heeft ontvangen. Te Buitenzorg bleef men lang doof voor de stemmen, hier en daar uit het binnenlandsch bestuur opgegaan, om onze politiek ten opzichte van de Chineesche ingezetenen van Nederlandsch-Indië te wijzigen, ten einde niet voor het beschamend feit te komen staan, — uit vrees voor mogelijke toekomstige moeilijkheden van buiten, *gedwongen* te doen wat uit *vrije beweging* eerder had moeten geschieden. (1)

De afzondering in wijken, de ongelijke verdeling van lasten en lusten van de verschillende stammen, vormende de bevolking van Nederlandsch-Indië, een en ander heeft in vroegere, historische tijden ongetwijfeld zijne goede redenen gehad; — maar, zou men nog werkelijk meenen, dat het beter is, de Chineezen (ook de van geslachte tot geslachte in Indië gewoond hebbende) af te scheiden, te stellen onder eigen hoofden, in afzonderlijke wijken, waar zij hunne eigene, van de onze en van die der inlanders onderscheiden belangen vinden, en waardoor zij buiten een vertrouwelijk omgang worden gehouden met de overige ingezetenen, dan dat zij worden opgenomen in den kring der Europeanen of in dien der Inlanders, in dien tot welken zij zich het meest aangetrokken gevoelen, en door gemeenschap van belangen te zamen werken tot de algemeene welvaart?

B.

1) Verg. Kol. Weekblad van 3 October 1907 No. 40, *Decentralisatie of centralisatie?*

PERSKRONIEK.

INHOUD: De *Nieuwe Courant* contra het Gids-artikel van Mr. van Deventer. — *Het Volk* over den opstand ter Sumatra's Westkust. — De belangen van Curaçao besproken in *De Tijd*.

Sprekende over onze politiek tegenover de buitenbezoeken, zegt Mr. C. Th. v. Deventer in zijn bekend *Gids*-artikel van deze maand o.m.: „Niettegenstaande al het bloedige leergeld, dat reeds betaald is, wordt bij elke nieuwe gelegenheid hetzelfde recept toegepast. Geef, zoo luidt het, den inlander eerst een pak slaag en eisch, wanneer hij dientengevolge tot onderwerping is gekomen, dat hij zijn vuurwapenen inlevere, hoofdgeld betale en uitkome in heerdienst. Gebeurt er daarna in een dorp iets, dat u niet bevalt, leg dan aan de gansche gemeente geldboete op. Zijn de menschen ook dan nog kwaadaardig genoeg u te wederstreven, wasch dan uw handen in onschuld en leg er zooveel neder, als noodig is ter verzekering der orde.”

Hierop nu heeft de *Nieuwe Courant* vuur gevat.

„Meent de heer Van Deventer werkelijk, zoo vraagt het blad, dat dit nu een vollelidge, eerlijke kenschetsing der gevolgde politiek is?”

Hij kon beter weten. Al ware het alleen door het lezen van het ten onrechte vaak belachelijk gemaakte, z.g. „Regeerprogram” van Van Heutsz, waaruit de meest milde en breede opvattingen spreken. Maar ook uit hetgeen is bekend geraakt omtrent de wijze, waarop op Celebes — omtrent andere gewesten kan men door de korthed der gepubliceerde rapporten slechts weinig te weten komen, maar Celebes kan vermoedelijk als een voorbeeld worden genomen — is gehandeld.

Waar schrijver zelf vermeldt, hoe een man als dr. Adriani — iemand even kundig als zachtzinnig, wiens liefde voor en kennis van den inlander zeker door weinigen wordt geëvenaard — die zelf onze ambtenaren en officieren aan het werk heeft gezien, zich over het algemeen waardeerd over het streven der Indische regering in dit opzicht uddiet, daar had hij deze toch zeker niet zulk een bekrompen zien mogen toelichten.

Het is waar, fouten zijn er gemaakt, plaatselijk is wel eens onoordeelkundig en te hard opgetreden; maar wanneer zulks regel en niet uitzondering ware geweest, zou dan het groote eiland Celebes na betrekkelijk zoo gering bloedvergieten thans nagenoeg geheel rustig zijn, terwijl met een bezettingslegertje van niet meer dan 2000 man, over de geheele uitgestrektheid verdeeld, ter verzekering der orde kan worden volstaan?”

De *Nieuwe Courant* schetst vervolgens, hoe spoedig een ordelijke staat van zaken op Celebes werd ingevoerd.

„Te loven is, zegt het blad, dat men, niet vervallende in de fout van het Plakaat Pandjane, onmiddellijk — zonder afschuiving der moeilijkheid op later — en allerwegen begonnen is met de invoering eener matige belasting. Tot onze verwondering komt de heer Van Deventer op tegen den vorm van belasting in Midden-Celebes gekozen en dat hoewel dr. Adriani er zijn instemming mede betuigt. Tegen de opinie van den plaatselijk het best bekende persoon, die zegt, dat de maatregel goed werkt, houdt hij het op een soort inkomstenbelasting, waarbij hij een bij een Toradja onbestaanbaar vast inkomen veronderstelt.

Ook met het invoeren van matig drukkende heerdiensten behoort men vrede te hebben. Wil men iets op gebied van openbare werken tot stand brengen, dan kan dit in zulke primitieve streken niet anders dan in heerdienst geschieden. Niet enkel uit gebrek aan geldmiddelen, maar uit gebrek aan werkkrachten. En waar men den inlander zoo laat werken, daar geschiedt dit niet voor „ons”, maar wel degelijk voor hemzelf, voor zijn gemeenschap. Opmerkelijk is, dat, waar de heer Van Deventer hier aanmerking maakt op de invoering van heerdiensten in de Toradja-landen, hij den heer Adriani opnieuw niet aan zijn zijde heeft.

Er is een legende ontstaan als zou de Indische regering onder de landvoogdij van Van Heutsz slechts op militaire wijze onder harde wilsoplegging en zonder verder perspectief wenschen op te treden. Niets is minder juist. Uit

de daden der regering kan dit genoegzaam blijken, waar toch het tijdelijk door haar ingevoerde militaire gezag, zoo gauw de omstandigheden daar maar eenigszins aanleiding toe geven, weder door het civiele wordt vervangen. Behalve Atjeh is er thans geen gewest meer, waar civiel en militair bestuur in één hand zijn vereenigd. Weliswaar kent men de instelling der „militaire controleurs”, heeft men officieren, die, in streken, waar het nog niet geheel en al veilig is, plaatselijk civiel en militair bestuur in handen hebben; maar onmiddellijk boven zich hebben dezen civiele assistent-residenten, die door hun toezicht en leering veel van de scherpe kanten, welke hun bestuur zou kunnen vertoonen, ween weg te nemen.

Het verwondert ons, dat de heer Van Deventer in verband met dit onderwerp geen woord wijdt aan de instelling der landschapskassen, welke in de streken, door hem bedoeld, reeds zulk een belangrijke en heilzame rol spelen.

En dat hij aldus verwaarloost het beginsel in het licht te stellen, 't welk daarbij voorziet: om zonder vermeerdering van lasten bij vroeger, door een ordelijke administratie van eertijds roekeloos en oneerlijk beheerde — of onbeheerde — gedeelten, voor die landschappen inkomsten te scheppen, waaruit tal van nuttige zaken: bruggen, schoen enz. kunnen worden bekostigd.

Het is mogelijk, dat, wanneer men met groote geldsommen ging werken, de ontwikkeling van de een of andere streek spoedig een groote vaucht ging nemen — mogelijk is het echter ook, dat het geld, in een nog weinig bekend land, zonder kennis van zaken besteed, later zou blijken eenvoudig weggeworpen te zijn.

Waar niet over die groote sommen beschikt kan worden, zoo besluit de *Nieuwe Courant*, terwijl de mogelijkheid bestaat om, zonder deze, toch iets voor het land te doen, daar verdient de Indische regering hulde voor haar streven om, roeiende met de riemen, die zij heeft, en met gebruikmaking der gegevens, welke het land zelf biedt, de beweging in de juiste richting in te zetten.”

De opmerking van het blad over de „militaire wijze”, waarop de indische regering onder den gouverneur-generaal v. Heutsz optreedt, is werkelijk aalergrippigst te lezen... in de *Nieuwe Courant*! In de terecht algemeen geroemde Atjeh-correspondenties van het blad, nog onlangs in de merkwaardige artikelen over het Atjeh rapport door de *Nieuwe Courant* gepubliceerd, meenen wij toch wel eenige feiten gelezen te hebben, die b.v. Mr. v. Deventer aanleiding zouden kunnen geven tot zijn treffend juiste kenschetsing van onze tegenwoordige politiek tegenover de buitenbezoeken. Want dat die politiek alleen op Atjeh „zonder perspectief” zou zijn, dat kan toch moeilijk volgehouden worden. De *Nieuwe Courant* moet de indische telegrammen van de laatste maanden maar eens naslaan.

* * *

Een Indisch correspondent van *Het Volk* schrijft over den opstand ter Westkust van Sumatra o. m.:

„Helaas is nu ook in dit welvarende gewest, een der weinige plekjes, waar het imperialistische Nederland tot nu toe niet in de gelegenheid was zijn barbaarsche maréchaussées los te laten, een opstand uitgebroken.

Kenners van land en volk verwondert dit geenszins. Men heeft sedert de laatste jaren de menschen stelselmatig gepest. De oude, met den adat vertrouwde ambtenaren werden overgeplaatst of aan den dijk gezet en heethoofden hadden het heft in handen. De *Sum. Bode* gaf indertijd eenige staaltjes van het beleid van den controleur L., een der Atjeh-vriendjes van den gouverneur-generaal Van Heutsz, die daar eenigen tijd, gesteund door den gouverneur van Padang Heeler — ook al zoo'n vriendje, dat buitengewone promotie gemaakt heeft, maar die noch van het land noch van het volk iets afwist —, vaak tegen den zin van den resident een eigen politiek dreef.

Hoe het daar sedert eenige jaren ging? Aan beaardslagingen met de adathoofden, een heilzame en goede gewoonte, waardoor men wist wat er in het volk omging, werd weinig meer gedaan. Wie zich aan dien adat vasthield, werd voor oud wijk gescholden. De bevolking werd bedreigd met inkwartiering, als de belasting niet betaald werd. Verbeeld je, de lieve fuseliers in een huis met Maleische vrouwen!

De lieden zouden in de kolenmijnen te werk gesteld worden, als de belastingpenningen niet binnen kwamen.

Het adat-verband werd geheel verscheurd. Larassen, een zeker adatgebied, werden samengevoegd, ook als zij niet bij elkaar behoorden, en last not least werd, om de maat te doen overloopen, hier

en daar een Javaansche mantri aan het hoofd van zulk een gebied geplaatst. Een door den flinken Maleier verachte Javaan! Grooter smaad kon men hem niet aandoen. Over de manier van invoering der belasting zullen we maar niet spreken. Die is bekend. Ook daar domheid op domheid. En nu? Het 20e bataljon komt en de heksendans kan weer beginnen.”

Wij nemen dit schrijven uit *Het Volk* over, omdat het misschien nuttig kan zijn indien het door ruimere verspreiding en meerdere bekendheid aanleiding kan geven tot een officieel onderzoek. Ook omdat het in zake Atjeh nog onlangs bleek, hoe „courantengeschrijf” wel eens bevorderlijk kan zijn om het inzicht van den gouverneur-generaal, en dus ook van sommige Indische autoriteiten hier te lande, hier en daar wat te verhelderen!

* * *

De klachten uit Curaçao over president Castro's optreden houden aan.

Nu weder plaatst *De Tijd* een „Noodkreet” uit Curaçao:

„Wat wij nu gaan schrijven, zoo vangt de correspondent van *De Tijd* aan, mag gerust een noodkreet heeten. De houding van Venezuela tegenover onze arme kolonie wordt hoe langer hoe vijandiger. Door onze schuld? Wij gelooven het niet. Althans de laatste dwangmaatregelen, waardoor geheel de Curaçaosche handel wordt stop gezet, zijn veroorzaakt door de valsche inlichtingen, die de Venezolaansche consul aan zijn Regeering overseende; maar hoe valsch en ongegrond die inlichtingen ook waren, de gevolgen blijven. Het jaar 1908 zal daardoor voor Curaçao een waar rampjaar worden. Eerst werd aan de Curaçaosche werklieden verboden in de Venezolaansche havens te arbeiden. Als men nu weet, dat elke Hollandsche boot een ploeg van twintig zulke sjuwerlui aan boord heeft, die tusschen Haïti en Suriname onophoudelijk op en neer varen, dat ook verschillende andere stoomvaartlijnen zich van onze stoere werklieden bedienen, om aan de kust van Venezuela en Columbia de lading te behandelen, dan begrijpt men, dat door 't verbod van generaal Cipriano Castro honderden werklieden en hunne huisgezinnen broodeloos geworden zijn. Daarbij is nu weer gekomen het verbod om lading uit Europa of Amerika hier op Curaçao over te laden naar de havens van het Westen van Venezuela; — dan nog het verbod om van hier uit schepen van kleineren omvang naar de havens van Venezuela uit te klaren, zoodat ons niets meer overblijft, dan de geringe scheepvaart tusschen de eilanden der kolonie onderling. Onze haven, vroeger zoo bedrijvig en levendig, lijkt thans wel uitgestorven. Curaçao is met rassche schreden op weg, het visschersdorp te worden, waarvan indertijd Guzman Blanco sprak.

Ook de scheepvaart tusschen de eilanden onderling wordt zeer bemoeilijkt door de steeds toenemende dристheid der Venezolaansche kustwachtters. Dat zij de kusten van Venezuela bewaken en ontoegankelijk maken voor smokkelaars, uitmuntend! Dat is hun heilig recht. Maar dat zij in neutrale wateren, onder den rook onzer eilanden, de schepjes komen oppikken, die goederen en correspondentie overbrengen van het ene eiland naar het andere, zie, dat wekt in hooge mate de verontwaardiging niet alleen van de betrokkenen, maar van al wie het hoort. Een paar gevallen: In Maart vertrok de „Penelope”, schipper C. van der Zandt, naar Aruba, om brieven van het Gouvernement van Curaçao aan den gezaghebber van Aruba over te brengen. Een Venezolaansche kustwachter randt hem aan midden op zee; neemt hem de correspondentie van het Gouvernement af, opent die en voert schip en bemanning naar Puerto Cabello, waar de bemanning ruim twintig dagen gevangen bleef. Daarna werd zij met geschonden correspondentie, zonder vergoeding van kosten, zonder aanbieding van excuses, naar Curaçao teruggezonden. Tot nog toe is niets van schadevergoeding of aanbieding van excuses vernomen.

De vorige week overkwam hetzelfde aan twee bijlanders, de „Carmita” en de „Marion”, die lading en correspondentie aan boord hadden voor Curaçao en New-York en behoorlijk waren uitgeklaard en van papieren voorzien. Zij werden in den nacht overvallen, midden in neutrale wateren, en naar La Vela de Coro gevoerd; daar werd de correspondentie geschonden, de bemanning en onze Nederlandsche vlag met beleedigingen overloden en eindelijk aan de bemanning de keuze gelaten tusschen gevangen blijven of een stuk te teekenen, waarbij zij verklaarde, heusch en hoffelijk behandeld te zijn en dat men geen vinger uitgestoken had naar de correspondentie. Met verscheidene dagen vertraging, zoodat de aansluiting met New-York gemist werd, kwamen de beide schepen hier aan.

Nu hebben wij hier een stationschip, op het oogenblik de „Gelderland”. Kan deze zulke geweldadigheden niet verhinderen of straffen? Toen de „Penelope” gevat werd, was die oorlogsbodem in Mexico; — nu de „Carmita” en de „Marion” hetzelfde lot ondergingen, was het oorlogschip in Suriname. Dit bevestigt het beweren dergenen, die zeggen, dat het een geconstateerd feit is, dat zulke geweldadigheden nooit plaats hebben, als het oorlogschip hier is, maar nauwelijks heeft het zijn zeilen geheschen, of het geweldplegen begint weer.

En nu de gevolgen van dat alles? De toestand is hoogst kritiek geworden; niet alleen ter oorzaak van het stopzetten van den handel, niet alleen ter oorzaak van het gebrek aan werk in de haven, niet alleen ter oorzaak van de droogte en het daaruit voortkomend gebrek, maar vooral ter oorzaak van de moedeloosheid, die zich van een groot deel der bevolking heeft meester gemaakt. Wat doet Nederland, om zijne beleedigde vlag te doen respecteren? Wat gebeurt er om te verhinderen, dat honderden huisgezinnen wegwijnen in honger en ellende? Men hoort of ziet niets! Eens is de Koloniale Stoomboot „Christiansted“ naar Puerto-Cabello vertrokken met correspondentie van ons Bestuur en daarvan teruggekeerd, maar wat er gedaan is, is geheim, geheim, nogmaals geheim. Wel weet het volk hier haarfijn, dat wij in Caracas een minister-resident hebben, wel weet iedereen hier, dat hij met generaal Castro dikwijls uit rijden gaat en goede maatjes met hem is; maar wat er te Caracas gedaan wordt, om het arme Curaçaosche volk van den hongerdood te redden, zie, daar hoort of ziet men niets van! En het volk, dat den langzamen loop der diplomatie niet kent, komt tot conclusiën, die alles behalve vleidend zijn voor Nederland en zijn Regeering. Ja zelfs zijn er, die zeggen: — en dat snijdt natuurlijk den Hollander door het hart — „Waren wij maar onder Amerikaansch Bestuur! Amerika zou ons niet aan ons lot overlaten; maar de eer van zijn vlag weten hoog te houden!“ Het is bedroevend; maar is het te verwonderen, als ons volk geen enkele daad van Nederland hoort of ziet, die getuigt van kracht of zelfbewustzijn? De „Gelderland“ is voortdurend weg. Onze vertegenwoordiger te Caracas laat niets van zich hooren. Moeten niet gaan denken: „Holland wil ons niet helpen of het kan niet, een van beide?“ Maar beide conclusies zijn ontmoedigend en niet geschikt om de banden tusschen Nederland en Curaçao nauwer toe te halen.

Wij hopen, dat men in Nederland het kritieke van den toestand zal inzien, en dat men er maatregelen zal beramen, die de eer van den Nederlandschen naam hoog houden; maar tevens zoo voorzichtig gekozen zijn, dat het arme Curaçao naderhand niet de wraak van een vernederden en wrokkenden buurman moet ondervinden. Het vraagstuk is moeilijk, maar toch niet onoplosbaar.

De *Tijd* merkt hierbij het volgende op: „Wij vestigen de bijzondere aandacht op onderstaand schrijven, door ons van geachte zijde uit Curaçao ontvangen. Kunnen de daarin medegedeelde feiten niet van officiële zijde worden tegengesproken — iets, waarop o. i. al zeer weinig kans bestaat — dan zijn de toestanden en verhoudingen inderdaad onhoudbaar en onduelbaar geworden en is het meer dan tijd, dat door onze Regeering krachtig worde ingegrepen.“

Uit de O.I. Mail.

Gaan wij vooruit in het goede Indië?

vraagt de hoofdredakteur van het *Soer. Handelsblad* in *De Week*. Zichzelf daarop antwoord gevend, schrijft hij:

„Natuurlijk, laat hij, die dagelijks groote-stadsucht in zijn longen haalt, hier op volgen: natuurlijk! Zie maar hoe de groote steden zich naar Europeesch model vervormen; hoe de ruwe zeden van weleer plaats maken voor beschaafde; hoe zelfs in den bouwtrant der nieuwe woningen het modernisme uiting vindt! Let er slechts op, hoe in dit land van half-barbaren kunstenaars van Gods genade stroomen om onze gevoelsfeer te verreinen en er de kwade kiemen uit te verdrijven. En vergeet niet, dat ambtelooze burgers thans mè de gebenedijden, op wie een deel van 't Gezag is overgegaan, mogen beraadslagen over de res publica, al lijkt de Indische openbare zaak op de Europeesche als een rhizophoor op een statigen eik. Steeds dichtert nadert de koloniale maatschappij de Westersche, wier evenbeeld zij is.“

Ik zou het voor de grootstadmenschen, die zoo oreeren, niet kwaad vinden, als zij eens eenige weken in een „binnenplaatsje“ sleten. Zij zouden dan hun onderscheidingsvermogen verscherpt zien en met mij erkennen, dat de onderscheiding van den Parijzenaar: *Paris et la province*, voor Tropisch Nederland opgeld zou kunnen doen.“

Na eene lange uitwijding over de ijdelheid en bekrompenheid van sommige bestuursambtenaren in de binnenlanden, vervolgt de heer v. Geuns:

Ik herhaal het: de evolutie in dit goede land gaat een slakkengang. Colquhoun spreekt in zijn *Mastery of the Pacific* van Ned.-Indië als een stilstaanden dam in den stroom des tijds. Het spijt mij, dat ik den Amerikaanschen collega gelijk moet geven.

„De nieuwere geschiedenis van Nederland en zijne overzeesche bezittingen“, zoo schreef Busken Huet in 1885 in het 25ste deel van zijn

Litterarische Fantasieën en Kritieken, „kan vooralsnog niet geschreven worden. Er hebben te onzent geen omwentelingen van beteekenis plaats gehad, staatkundig of maatschappelijk. Wij zijn niet betrokken geweest in oorlogen, waarmede in Azië of in Europa het evenwicht der staten gemoed was. Er zijn bij ons geen nieuwe instellingen ontstaan, die geacht kunnen worden voor andere volken een wetgevend karakter te bezitten.“

„Alles gaat bij ons, sedert het aanbreken van den nieuweren tijd, een geijkmatigen gang. Mits het hoofd van den Nederlandschen staat een vorst uit het huis van Oranje zij, komt het overige er niet veel op aan. De landvoogden van Nederlandsch Indië wisselen elkaar snel genoeg af; doch het ongewapend oog ziet geen onderscheid tusschen het bestuur van den eenen gouverneur-generaal en het bestuur van den anderen. Men gevoelt aan alles, dat wij een tijdperk van berusting zijn ingetreden.“

Ziedaar het woord: een tijdperk van berusting.

Onze nieuwe decentralisatie-instellingen bezitten inderdaad geen wetgevend karakter. En het onderscheid tusschen het bestuur van den eenen gouverneur-generaal en het bestuur van den anderen is nog steeds ternauwernood waarneembaar. Zelfs een krachtig figuur als Van Heutsz, voor velen indertijd de drager van een brede hervormingsgedachte, is na enkele forsche pogingen weggedoken tusschen de papierbergen, waarmee men een landvoogd pleegt te omringen.

De pajong is weg; Kromo zal over enkele jaren een baret op zijn geleerden bol mogen drukken; kunst wordt bij scheepsladingen ingevoerd; een Mindere-Welvaart Commissie bemest deze landen met papier; mejuffrouw Insulinde zal een eigen réticule met huishoudgeid krijgen en toch, en toch... Apropos, hoe ver ligt Japan uit de buurt?

Tentoonstellingen.

De *Passar Malem* te Soerabaja wordt door alle Indische bladen als een groot succes beschreven. Het oordeel van het *Soer. Hbld.* luidt o.m.:

„Drie jaar lang hebben wij op de Soerabajasche jaarmarkt-tentoonstelling met aandacht en zorg nagegaan, of de vorige tentoonstellingen al dan niet de Inlandsche nijverheid waren ten goede gekomen. En steeds moest het antwoord op die vraag bevestigend luiden. Ook weer dit jaar. Zoowel op het gebied der batik-kunst als op dat van vlechtwerk is in verscheidene residenties groote vooruitgang merkbaar; in streken, waar de oude mooie weefkunst dreigde uit te sterven, verloren te gaan, leede zij weder op; het pottenbakkerswerk is in nagenoeg alle oorden, waar men haar beoefent, zeer verbeterd, terwijl het koperwerk over het algemeen fijner en beter is, de meer geofende hand van den werkman verraadt. En zoo is het met alles; de verkoopers en toekangs kijken elkaar de kunst af en verbeteren hun eigen arbeid. Dat is in weinige woorden de verdienste dezer tentoonstellingen.“

Zij zouden evenwel niet kunnen worden gehouden, wanneer niet het bezoek, zoowel voor Europeanen als Inlanders, door andere middelen werd aangemoedigd dan de tentoonstelling alleen. Om zoo iets op touw te kunnen zetten, is geld noodig, en alleen om daarover te kunnen beschikken, maakt men het den tentoonstellingsbezoeker zoo aangenaam mogelijk. Van daar de restaurants, van daar de kijkspellen enz. enz. Ieder jaar wordt de aantrekkelijkheid van het tentoonstellings-terrein verhoogd, om de tentoonstelling en de jaarmarkt *zelve* mogelijk te kunnen maken.“

Omtrent een der eigenaardige attracties lezen wij elders in hetzelfde blad:

„Degenen, die de tentoonstelling nog wenschen te bezoeken, worden er attent op gemaakt, dat mejuffrouw K., gekleed in de beschilderde, van boomschors vervaardigde kleeding van To Napoe'sch meisje, zich welwillend belast heeft met de taak, om aan bezoekers en bezoekersters van de rubriek Donggala de hier uitgestalde voorwerpen nader te verklaren.“

De heer van Andel, die in de *Javabode* een reeks artikelen aan deze jaarmarkt wijdt, noemt de Poppententoonstelling de *clou*. Maar met dat al, moeten er vele bijzonder mooie inzendingen te zien zijn, en zal de niet geringe arbeid, aan een en ander besteed, de Inlandsche nijverheid op den duur zeker ten goede komen.

Het houden van tentoonstellingen vindt dan ook meer en meer navolging. Zoowel te Medan

Th. A. A. SIMONIS
 34 GROENMARKT — OVER DE — PRINSESTRAAT.
 TELEFOON No. 2535 □ DEN HAAG.

LEDIKANTEN, SPRING-, KAPOK- EN PAARDENHARENMATRASSEN, ETC. ETC.
 IN GROOTE KEUZE, BILLIJKE PRIJZEN EN SOLIDE QUALITEIT.
 MAGAZIJN GESLOTEN VAN HALF EEN TOT TWEE UUR.

Dagelijksche Motorbootdienst
 VAN Den Haag-Delft en Leiden NAAR Utrecht vice versa.

Alle goederen worden desverkiezende aan huis afgehaald.

WED. W.H. en G. Tetenburg

Kantoren te	UTRECHT,	Vleutenscheweg 11, Tel. 1100
	DEN HAAG,	Bierkade 4, „ 982
	DELFT	Koornmarkt 61, „ 132
	LEIDEN	Utrechtsche Veer 25, „ 222

Verhuizingen en Meubeltransporten naar alle plaatsen per Schip en Tapissière.

FRANS MIGA
 MEC. DENTIST.
 VAN KINSBERGENSTRAAT 78. — DEN HAAG.
 Dagelijks te consulteren van 9-4 voor plaatsing van **KUNSTTANDEN en GEBITTEN.**
 Speciale bewerking voor de Tropen.

DAMES VERLANGT
 ge een heldere Wasch, stuurt haar dan naar de Stoom-Wasch- en Strijkinrichting
„BLEEKLUST“
 Volkomen onschadelijke behandeling door machines van 't nieuwste systeem.
BEDIENING VLUK EN ACCURAAAT
CONDITIËN BILLIJK.
 Aanbevelend, G. A. VERSTEEG,
Bleekerij „Bleeklust“,
HAASTRECHT, bij Gouda.

RINCK
 Groote voorraad
Taschjes, Portemonnaies, Portefeuilles
 enz. enz.
 Alle LEDERWAREN en ETUIWERK, alles wordt bij mij vervaardigd, alsook gerepareerd.
 Fabriek en Magazijn **MOLENSTRAAT 54 b. d. Prinsestraat.**

en te Palembang, als te Batavia en te Semarang worden jaarmarkten voor de maand Augustus voorbereid.

* * *

Naar aanleiding van de onlusten ter Sumatra's Westkust die de *Javabode* niet gering acht, merkt dit blad op:

„Moge de pers bedenken, dat in moeilijke dagen als dezen de regering recht heeft op haar loyaalen steun, en dat het niet op den weg kan liggen van een vaderlandsheven redacteur door allerlei ongefundeerde critiek interpellaties uit te lokken in de Tweede Kamer. Aan het Atjeh-drama hebben wij op dit gebied in zijn gevolgen al genoeg.”

* * *

De Gouverneur van Atjeh.

Medde de *Javabode* van den 5en Juni j.l., dat de gouverneur van Atjeh, na voorloopige regeering der zaken aldaar, niet onwaarschijnlijk wegens ziekte eenige maanden op Java met binnenlandsch verlof zou doorbrengen, later vernam hetzelfde blad, dat in den gezondheidstoestand van den heer Swart eene verbetering is ingetreden, zoodat aan het evenbedoeld plan voorshands geen gevolg behoeft te worden gegeven. Niettemin zal de, gelijktijdig naar Atjeh vertrokken adjunct-regeeringscommissaris voor de decentralisatie, de heer H. Colijn, een drie- à viertal maanden op Atjeh verblijven, om den gouverneur in de uitwerking van belangrijke voorstellen behulpzaam te zijn.

In de *Deli Courant* lezen wij:

De Generaal Van Daalen, 6 Juni j.l. met de *Rembrandt* te Priok gearriveerd, werd niet verwelkomd namens het Leger-bestuur, ook niet namens het plaatselijk commando.

De Generaal heeft zich ook niet opgehouden om een bezoek af te leggen bij den Legercommandant, evenmin te Buitenzorg, maar is *schnurgerade* naar Soekaboemi doorgespoord.

* * *

Het Binnenlandsch Bestuur op de Buitenbezittingen.

Het te kort aan bestuursambtenaren in Indië schijnt verontrustende afmetingen aan te nemen. Hoewel zich tal van personen, in het bijzonder actief dienende en gepensioneerde officieren, aanmeldden ter vervulling van de betrekking van civiel gezaghebber op de buitenbezittingen op een aanvangstraktement van f250 met een maximum van f400 per maand, is het aantal, dat lichamelijk voor den dienst goedgekeurd wordt, — waarvoor de eischen nogal opgevoerd worden, hetgeen vreemd afsteekt bij den vroegeren toestand toen geen keuring noodig was voor in Indië aangestelde ambtenaren — lang niet toereikende om in de behoefte te voorzien.

Op het oogenblik is, naar de *Javabode* vernam, het te kort aan besturende ambtenaren (controleurs) op de buitenbezittingen reeds gestegen tot diep in de dertig. Ten einde raad, heeft men nu de tusschenkomst van den minister van koloniën ingeroepen om te trachten, in Nederland personen voor het baantje te vinden. Erg gemakkelijk zal dat wel niet gaan, daar de meest afgelegen plaatsen in de buitenbezittingen voor de gegadigden bestemd zijn. Men verwacht, dat gepensioneerde officieren zich wel zullen laten vinden om voor de niet ruime aanvangsbezoldiging, waarbij nog komt vrije woning, c.q. te vervangen door eene vergoeding voor huishuur van f50, en eene toelage voor reiskosten, eveneens van f50 per maand, de betrekking van civiel gezaghebber aan te nemen. Het gaat met het binnenlandsch bestuur, zoodat men ziet, hard achteruit. Ondanks alle hulp en kunstmiddelen lukt het niet, om het personeel op voldoende sterkte te houden en de aanvulling, reeds dikwijls hebben wij ons verplicht gezien er op te wijzen, bestaat niet uit die jonge lieden, welke men bij voorkeur voor de bestuursbetrekking zou wenschen. Op Java en Madoera is men tot dusver er nog niet toe overgegaan, civiele gezaghebbers te benoemen voor de waarneming van controleursbetrekkingen, maar de tijd schijnt niet ver, dat het daartoe komen zal. Onder de officieele berichten trekt tegenwoordig herhaaldelijk de aandacht de intrekking van overplaatsingen van controleurs van het eene gewest naar het andere. Die ambtenaren worden thans zoo dikwijls verplaatst, waaruit telkens kosten voortvloeien, dat van verschillende zijden daarover ernstige klachten zijn vernomen. Daarbij komt nog, dat bij het gering aantal voor hun taak ten volle berekende controleurs, elke verplaatsing van een tot

die categorie behoorende ambtenaren, verzet uitlokt van den betrokken resident, die in de plaats van een goeden, veelal een minder geschikt controleur terugkrijgt. Dat onder die omstandigheden eene goede behartiging van de belangen der bevolking op den duur niet verzekerd is, behoeft nauwelijks vermelding. Het schijnt ons dan ook niet overbodig dat de kwestie van eene voldoende aanvulling van het bestuurskorps met wel onderlegde, flinke werkkrachten ernstig onder de oogen wordt gezien, want op den tegenwoordigen voet voortgaande, zullen de ernstige gevolgen van het huidig systeem niet uitblijven.

* * *

Aan den achteruitgang van een veestapel op Madoera, wijdt *G. R.* in het *Soer. Hbld.* van 16 Juni j.l. een uitvoerig artikel ter verdediging van resident Fokkens. O. m. merkt de schrijver op:

„Bij de aanbieding van zijne bemerkingen op het (door een technische commissie) uitgebracht advies, drong de resident er nogmaals bij de Regeering op aan de door hem voorgestelde bepalingen op het uitvoeren en slachten van vrouwelijk vee al vast in het leven te roepen en gaf in overweging den Gewestelijken Raad reeds dadelijk een voorschot te verleenen op de later in te voeren heffing, opdat het personeel, benoemd om de verbodsbepalingen te handhaven en overigens in het belang van den veestapel werkzaam te zijn, reeds dadelijk in dienst gesteld zou kunnen worden, hetgeen, meldde hij, urgent was, wijl de veestapel als het ware met den dag achteruit ging.

In Februari 1908 drong de resident opnieuw hierop bij de Regeering aan, daarbij meedeelende, dat het beste vee werd uitgevoerd — doch, alles te vergeefs, tot op heden deed de Regeering niets.

Of het bovenstaande moet beschouwd worden als een weinig bemoedigende illustratie van de voortvarendheid der Regeeringsautoriteiten waar het geldt maatregelen te nemen in het belang der Inlandsche bevolking, weet ik niet; wellicht zijn er gegronde redenen voor die langzaamheid, doch wien men ook iets zou kunnen verwijten omtrent den achteruitgang van den veestapel — resident Fokkens zeker niet. Hij heeft gedaan wat hij kon doen, zelfs meer dan dat; zijn herhaald aandringen op spoed en zijn verzet tegen de onttrekking aan den veestapel van het beste fokvee zullen hem dan ook wel euvel geduid zijn.

Ten slotte zij vermeld, dat er het vorige jaar door bemoeienis van den resident een uitnemend geslaagde veetentoonstelling te Pamekasan gehouden is, waarvoor ook dit jaar door ZHEIG. fondsen zijn aangevraagd geworden.”

Naar wij elders in de Indische bladen lezen, zal resident Fokkens eerlang den Indischen dienst vaarwel zeggen.

WEST-INDIË.

Suriname.

De Bacovencultuur.

Wij ontleenen aan *Onze West*, dat den 20en Juni l.l. 4244 bossen bacoven per stoomschip „Coppename” zijn verscheept.

Sedert het begin van den uitvoer waren de wekelijksche verschepingen: 2894, 1741, 2511, 2773, 2945, 3935, 3305, 2881, 3445, 3638, 4473, 3837 en 4244 bossen.

De inspecteur van den landbouw heeft we'erom met betrekking op deze cultuur een drietal circulaire's aan de bacoven-ondernemingen verzonden.

Daarbij wordt den ondernemers in de eerste plaats medegedeeld, dat het gebleken is dat tusschenplanting van maïs tusschen de jonge bacoven nadeelig werkt op den groei van deze.

Deze tusschenplanting is dus op terreinen, waarop bacoven onder contract met het gouvernement geteeld worden, niet geoorloofd.

Dan wordt de aandacht gevestigd op de noodzakelijkheid eener goede zorg bij het afsnijden der bacoven en bij het vervoer. De vruchten mogen niet aan de volle zon worden blootgesteld, na afgesneden te zijn. Wijders moeten in de ponten droge bladeren gelegd worden om de vruchten tegen kneuzing te beschermen. Zoo moeten ook de vruchten, door ze met droge bladeren te bedekken, tegen de zon beschermd worden. Zwarte voorwerpen, als zinkplaten, moeten hiertoe niet gebezigd worden.

Bij de laatste verzending hadden bijna alle plantages verzuimd de noodige voorzorgsmaat-

regelen te treffen voor een goed vervoer der vruchten, zoodat een groot aantal min of meer beschadigde of door de zon verbrande bossen ter verscheping werden aangeboden. De United Fruit Company was ditmaal niet te streng te werk gegaan, maar een volgende maal zou bij herhaling van dit gebrek aan voorzorg afkeuring van een groot aantal bossen het gevolg zijn.

Ten slotte werd aan de planters den raad gegeven om, met het oog op de invallende droogte, niet voort te gaan met planten en hiermee te wachten tot tegen het einde van den drogen tijd.

De zaak Kletter-Zeekamp.

Den 20en Juni l.l. werd voor het hof van justitie te Paramaribo een begin gemaakt met de behandeling dezer zaak, die, als we ons niet vergissen, indertijd aanleiding heeft gegeven tot de quaestie van schending van het briefgeheim. Door aanhouding eener correspondentie en opening der aangehouden brieven ten parkette kwam men toch achter de verblijfplaats der voortvluchtigen, die zich te Demerara ophielden en kon toen hunne uitlevering worden gevraagd en verkregen.

Den beklagden wordt, gelijk onze Surinaamsche lezers weten zullen, ten laste gelegd, dat zij, hetzij in vereeniging, dan wel Kletter alleen, uit een brandkast der Saramacca Company een bedrag van f7700 zouden hebben onvreemd, terwijl in het laatste geval Zeekamp alleen medeplichtig zou zijn geweest aan den diefstal, door aanneming en zich toeëigening van ten minste f4300 van het gestolen bedrag.

De behandeling der zaak vereischte eenige dagen. In de voorlaatste zitting deed zich een incident voor, toen een der beklagden niet meer of minder beweerde, dan dat de heer Evans der Saramacca Company door de justitie in staat zou zijn gesteld de boeken der maatschappij te vervalschen.

Dat ging de perken der vrijheid van spreken voor een beklagde toch wel te buiten, oordeelde de rechtbank, terwijl de officier van justitie zich nog de moeite getroostte om het absurde dier bewering aan te toonen.

De eisch was voor beide beklagden, die reeds acht maanden in voorloopige hechtenis hebben doorgebracht, vijf jaren dwangarbeid.

Voor Zeekamp zal er wellicht van geen arbeid sprake zijn; de man zag er lijfende uit bij de behandeling der zaak.

De uitspraak werd bepaald op 3 dezer.

Van Vreemde Koloniën.

't Duitsch in de deutsche Koloniën.

In de, den 12en Juni l.l. te Bremen gehouden algemeene vergadering der Deutsche Kolonial Gesellschaft kwam ook de vraag ter sprake of het aanbeveilig verdient de deutsche taal te onderwijzen in de inlandsche scholen. Aanleiding tot het debat gaf een voorstel van de afdeeling Allenstein der Vereeniging om de deutsche taal niet in het leerplan voor die scholen op te nemen.

De commissie van rapporteurs, in wier handen dit voorstel was gesteld, sloot zich, wat de meerderheid betreft, daarbij aan, en stelde de volgende resolutie voor:

„De Deutsche Kolonial Gesellschaft verklaart dat, afgezien van het gerechtvaardigd en noodzakelijk streven, om het beschavingspeil der inboorlingen in de koloniën te verhoogen, het toch in het algemeen geen aanbeveling verdient de deutsche taal in het leerplan der openbare inlandsche scholen op te nemen.”

Dr. Hindorf, die deze resolutie voorstelde, betoogde daarbij de wenschelijkheid, dat integendeel de Europeanen de taal der inboorlingen zouden leeren.

De president der Vereeniging, hertog Johann Albrecht van Mecklenburg, nam hierop het woord, om als lid van het hoofdbestuur er op te wijzen, dat deze resolutie in volslagen tegenpraak was met de beginselen, welke de Vereeniging tot nu toe in deze aangelegenheid had voorgestaan. Hij herinnerde aan de beraadslagingen, welke over dit onderwerp op het deutsch koloniaal congres waren gevoerd, en waaraan tal van deskundigen hadden deelgenomen. Dezen hadden zich allen op het deutsche standpunt der Vereeniging gesteld en betoogd dat den inboorlingen in de deutsche koloniën de deutsche taal moest worden onderwezen. Dit onderwijs was, zeide men, om praktische redenen noodza-

kelijk, om lagere bestuursambtenaren op te leiden. Van zelt sprak, dat de duitsche ambtenaren en officieren de talen der inbooringen leerden, en daarvoor bood het seminarium voor oostersche talen te Berlijn vo. doende gelegenheid. Het was hem onbegrijpelijk, hoe men het beschavingspeil der inbooringen zou willen verhoogen door een verbod om de duitsche taal te leeren.

Verschillende sprekers vielen den voorzitter bij en het slot was dat, nadat een voorsel om de beraadslagingen over dit onderwerp te verdagen was teruggetrokken, zoowel de resolutie der commissie van rapporteurs als het voorstel-Allenstein met algemeene stemmen op drie na werd verworpen.

Amerikaansche bestuursopvatting.

De gouverneur-generaal der Philippijnen, Smith, heeft onlangs van zijn recht om gratie te verlenen gebruik gemaakt ten behoeve van een hoofdambtenaar, den kolone. Mc Koy, adjunct-directeur van den dienst der in- en uitvoerrechten, die wegens fouten in zijn beheer tot gevangenisstraf was veroordeeld. De veroordeede kwam er dus af met zijn ontslag uit den dienst.

Dit heeft in philippijnsche kringen kwaad bloed gezet en de adjunct-directeur van den Civil Service, Dr. Alemanny, een Filipino, gaf in eene geheime vergadering der Progresistas, de oude federalistische, den Amerikanen welgezinde partij, zijne verontwaardiging over het voorvallene te kennen.

Dan, de vergadering mocht nog zoo geheim wezen, de gouverneur-generaal kwam er achter, en de slotsom was, dat dr. Alemanny eenvoudig aan den dijk gezet werd zonder meer dan een schrijven van den gouverneur-generaal, waarin deze hem er duchtig van langs gaf. Zoo schreef hij o.a.:

„Tot de eerlijke, bekwame, aan de wet gehoorzame Filipinos reken ik niet den verderfelijken agitator of den gewetenlozen volksmennner. Agitators en volksmenners zijn een ramp voor elk land. Voor een gevoelig en voor indrukken licht ontvankelijk volk als het philippijnsche zijn agitators en volksmenners een bepaalde vloek. Maar ik reken tot de eerlijke, bekwame en aan de wet gehoorzame Filipinos hen, wie geen verwijt kan treffen, en die het bestuur hebben gesteund, ook om den vrede te handhaven.”

Opmerkelijk voor de opvattingen van den hoogsten bestuurder in deze Amerikaansche kolonie is het volgende:

„De ondergeteekende heeft niets tegen critiek van hen, die gerechtigd zijn om zich met dat tijdsverdrif onledig te houden. Dikwijls kan zulke critiek dienstbaar zijn om een gezonde openbare meening in het leven te roepen, en somtijds blijkt zij nuttig te zijn om den autoriteiten den goeden weg te wijzen. Ondergeschikte ambtenaren, die een openbaar ambt bekleeden, hebben evenwel het recht niet zich als critici op te werpen van de officieele handelingen hunner superieuren. Indien men hun zulks toestond zou weldra alle tucht verdwenen zijn en de gouvernementsdienst evenveel waard zijn als een leger dat uitsluitend van brigade-generaals zou zijn samengesteld. Indien eenig ondergeschikt ambtenaar het niet eens is met de inzichten van zijn meerdere, dan eischen zoowel tucht als ambtelijke wellevendheid, dat hij zich zijne vrijheid om te critiseeren, anders dan officieel is voorgeschreven, verzekert door zijn ontslag in te dienen.”

Ten slotte halen we uit het schrijven van den gouverneur-generaal nog het volgende aan:

„Het blijkt dat gij denkt dat bedrog en dubbelhartigheid de hoogere politiek uitmaken. Sta mij toe u te verzekeren, dat gij u vergist, en dat bedrog en dubbelhartigheid onder eerlijke lieden in de politiek al evenmin als elders zijn toegestaan.”

Een Maori-Congres te Wellington.

Het schein in de eerste tijden der Engelsche nederzetting op Nieuw-Zeeland of den inbooringen daar hetzelfde lot zou zijn beschoren als dat der inbooringen van Tasmanië, die tot den laatsten man werden uitgeroeid om voor den blanke plaats te maken. Sedert eenige tientallen jaren is evenwel de houding van het bestuur der kolonie ten opzichte van de Maori's aanmerkelijk gewijzigd, en in den laatsten tijd valt weder eene vermeerdering te constateeren der

leden van dezen hoogst intelligenten volksstam.

Te Wellington, de hoofdstad van Nieuw-Zeeland, is nu een congres gehouden, dat door de Jong-Maori-partij was op touw gezet. Bij de opening van het congres waren de gouverneur der kolonie, de opperrechter en de eerste minister tegenwoordig.

Lord Plunket raadde den Maori's in zijne openingsrede aan om het oude denkbeeld los te laten dat het, om recht te krijgen, het verstandigst was een beroep te doen op den koning in-stede van op het bestuur van Nieuw-Zeeland. De eerste stap ter verbetering van hun toestand kon niet worden gezet tenzij de inlanders, die steeds de bescherming van den koning inroepen en vasthouden aan het Waitangi-tractaat, begripen dat dit naar den geest en niet naar de letter moet worden opgevat. De toekomst der Maori's hangt af van hun zelfvertrouwen en van het vast besuit om de deugden der blanken over te nemen en dezer fouten te mijden. Veel zou er afhangen van de beslissingen van het Congres op de talrijke vragen, die op de agenda stonden, en van de wijze, waarop aan die beslissingen uitvoering zou worden gegeven.

De eerste minister, sir J. Ward, zeide dat sedert het sluiten van het Waitangi-tractaat nimmer zulk een vergadering was geweest. Hij zag in deze bijeenkomst het aanbreken van een nieuwen dag en een schoonere toekomst voor de Maori's. De inlanders hadden getoond in staat te zijn hunne plaats in te nemen in de rechtspraak, den geneeskundigen dienst, den gouvernementsdienst, ook als boeren, handelslieden en in talrijke takken van nijverheid. Men kwam zoo langzamerhand tot het besef, dat de redding van het inlandsche ras alleen mogelijk was door den arbeid.

Arbeid in Engelsch-Indië.

Eindelijk is het rapport verschenen van de commissie, die op aandringen van de belanghebbende katoen-industrie in Lancashire was ingesteld om een onderzoek te doen naar de arbeidstoestanden in de fabrieksnijverheid van Engelsch-Indië.

In het rapport wordt geconstateerd, dat eenige poging om de in Engeland bestaande wetten op den fabrieksarbeid in Engelsch-Indië van toepassing te verklaren ten sterkste wordt ont-raden. Van buitensporigen arbeidsduur was niet dan bij hooge uitzondering gebleken; wel werd toegegeven, dat in de Bengaalsche fabrieken tegen de bepalingen gezondigd werd, welke voor den kinderarbeid werden voorgeschreven.

Het rapport beveelt de instelling aan van een korps inspecteurs onder een te Bombay gevestigden hoofd-inspecteur.

Ontevredenheid in Engelsch-Indië.

De dagbladen hebben reeds gemeld, dat de nationalistische leider, Bal Gangadhar Tilak, redacteur van de *Kesari*, wegens aansporing tot verzet wordt vervolgd. Het is niet de eerste maal, dat hij voor zoodanig feit terecht staat. Reeds in 1897 werd hij om eenzelfde reden in hechtenis genomen en vervolgd. Nu gaf tot zijne vervolging aanleiding een artikel, getiteld: „Het ongeluk van het land.”

Hierin wordt de oproerige geest toegeschreven aan de stijfhoofdigheid en de verdorvenheid der bureaucratie, waardoor de om de toekomst van het land bezorgde jongelingschap tot wanhoop zou zijn gebracht:

„Sedert de verdeling van Bengalen”, schreef Tilak, „zijn de Bengaleezen tot verbittering gebracht, en al hun pogingen om de verdeling door wettige middelen ongedaan te maken, bleken vruchteloos; en het is nu iedereen bekend, dat zelfs pandita Morley, of nu lord Morley, op hun verzoek afwijzend heeft beschikt. Onder zulke omstandigheden zou niemand ter wereld, behalve de blanke bureaucraten, bedwelm door den overmoed van het gezag, denken, dat er onder al die menschen in Bengalen niet enkelen zouden worden gevonden, die het hoofd ver-liezen en tot buitensporigheden overslaan. De ondervinding leert, dat zelfs een kat, die men in een huis opsluit, den persoon aanv'egt, die hem opsloot, en dezen tracht te doden. De Bengaleezen echter, hoe machteloos men hen ook acht, zijn menschelijke wezens, en zou de bureaucratie niet begrijpen, dat de gevoelens der Bengaleezen ook naar gelang van de omstandigheden tusschen zachtheid en woestheid kunnen wisselen? Het is waar dat in Indië, sedert vele jaren onder vreemde overheersching, het

vuur, de kracht en de heftigheid, den Indiër eigen, in groote mate zijn afgekoeld; maar onder welke omstandigheden ook, kan deze heftigheid of verontwaardiging niet tot onder het vriespunt da.en..... Wellicht zou het wel zonder aarzelen kunnen worden gezegd, dat de bewoners van dat land, waar het mogelijk is het gevoel van verontwaardiging steeds binnen voorgeschreven grenzen te beperken, bestemd zijn om eeuwig in slavernij te leven.

Dan gaat het artikel voort met op de bureaucratie de schuld te laden voor de begane excessen, terwijl de schrijver daarop uiteenzet, wat hij onder het door hem voorgestane lijdelijk verzet verstaat:

„Anderen zijn tot de overtuiging gekomen, dat, in overeenstemming met den stelregel, dat de mond zich niet opent, tenzij de neus wordt dichtgeknepen, hun doel niet zal worden bereikt tenzij men een spaak steekt in het wiel van den bestuurswagen. De meening dezer partij is, dat, wat zij verlangen ronduit zal worden gezegd, en dat men het verlangde moet trachten te verkrijgen langs den weg van lijdelijk verzet. Maar te zeggen, dat van de 300 millioenen in het land niet een enkele, in een uitsere van verbittering of verontwaardiging, door het verdrukkend bestuursstelsel gewekt, van dit pad zal afwijken, zou gelijk staan met te zeggen dat verbittering en verontwaardiging in Indië steeds binnen zekere grenzen moeten blijven. En het is onmogelijk zulke grenzen te stellen voor een heel land!”

Dan wordt verwezen naar Rusland, waar daden van geweld niet konden worden voorkomen door meerdere verdrukking, terwijl uit het gebeurde te Muzafferpoer de moraal wordt getrokken, dat men tot het geweld zijn toevlucht nam, nadat alle vreedzame middelen om politieke rechten na te streven hadden gefaald: „evenals een hert, zonder zich om het eigen leven te bekommeren, den jager aanv'alt, wanneer het geen uitweg ziet.” Hoezeer de schrijver zegt de misdaad te Muzafferpoer ten strengste te veroordeelen, acht hij het zijn plicht, de autoriteiten te waarschuwen, en de conclusie te trekken, dat, indien zulke voorvallen moeten worden voorkomen, het in de eerste plaats voor de bureaucratie zaak is om het eigen bestuursstelsel te herzien.

Eenige dagen voor de inbechtenisneming van Tilak had de gouverneur van Bombay, sir George Clarke, in den Wetgevenden Raad reeds eene rede gehouden, waarin hij verklaarde, dat het bestuur niet met de armen over elkaar kon toekijken bij het gedoe eener anarchistische organisatie. Welke stappen het bestuur ook deed, het zou zich daarbij niet door een gevoel van animositeit laten leiden. Aan de definitie van opruiing zou geen uitbreiding worden gegeven. Het was zijn wensch om de inlandsche pers te verheffen, haar een gevoel van verantwoordelijkheid bij te brengen, en haar in staat te stellen om werk te verrichten, waaraan bepaald behoefte bestond. Hij zocht naar middelen om haar inlichtingen te verschaffen, die het haar mogelijk zouden maken het doel en de maatregelen van het bestuur te begrijpen. Er was geen land, waar een verstandige en vaderlands-lievende pers meer goed kon doen dan in Indië; ook geen land waar een pers, die leugens verspreidde, rassenhaat kweekte en minachting van het bestuur, meer kwaad kon doen. Het was hard noodig, dat Engelschen en Indiërs hand aan hand gingen om de vele vraagstukken, die zich voordoen, op te lossen, het goede na te streven en de reactie en het kwaad te stuiten.

Boekaankondiging.

In hartelijken dank ontvingen wij van den schrijver *Dr. H. van Cappelle* een exemplaar van zijn onlangs verschenen, belangrijk werk „*Essai sur la constitution géologique de la Guyane hollandaise*”, een lijvig boekdeel, in vloeiend Fransch geschreven, bevattende een uitvoerige beschrijving der resultaten op geologisch gebied van zijn in 1900 met deskundige zorg gedane onderzoekstochten in het westelijk deel van Suriname, een vervolg als het ware op zijn vroeger uitgegeven fraai geïllustreerd reisverhaal, destijds ook in dit weekblad besproken, en waarvan in 1905 eveneens eene fransche vertaling verscheen.

Dit boek zal zeker zijn weg wel vinden en het nut stichten, dat de schrijver er van verwacht, niet alleen in het belang van de weten-

schap in het algemeen, maar ook in dat der kolonie Suriname.

Is het echter niet betreurenswaardig, dat wetenschappelijke werken, op verschillend gebied, onze koloniën betreffende, in een vreemde taal geschreven meer atrek vinden dan in de Nederlandsche?

Zeer erkentelijk zijn wij ook voor de toezending van den Gids voor de Tentoonstelling van Ethnografische voorwerpen van Midden-Sumatra en Midden-Java, samengesteld door den heer conservator H. W. Fischer, welke een betrouwbare wegwijzer zal blijken voor de bezoekers van de in ons vorig weekblad aangekondigde zomercantiententoonstellingen in 's Rijks museum op het Rapenburg te Leiden.

Op een der platen, die dezen gids versieren, ziet men een prachtkast van Japaraasch houtsnijwerk. De heer Fischer merkt daarbij op:

„Geen dankbaarder artikel (voorts) voor de inheemsche houtsnijkunst, dan het versieren van deuren. Datgene, waardoor het Javaansche houtsnijden voor ons altijd iets minder aantrekkelijks behoudt, nl. de overmatige zwaarte en de soliditeit van het uitgesnelene, komt voor deuren juist prachtig te pas! Aldus de heer G. P. Rouffaer 1). En als het nog noodig ware het bewijs van deze stelling te leveren, dan zoude zeker de hier tentoongestelde kast daartoe in staat zijn, tevens om te kunnen overtuigen, dat de houtsnijder zelfs niet gearzeerd heeft zijne „dankbaarheid” te toonen aan een voorwerp als een kast, dat toch zeker oorspronkelijk geen inheemsch meubel is. Inderdaad vertegenwoordigt dit werkstuk den arbeid van maanden en welk een arbeid! Ongetwijfeld een effectvol geheel, dat met hoogst eenvoudige, zelfs zeer algemeen gebruikelijke versieringsmotieven is verkregen, ja met motieven, die slechts in weinig verkleinden vorm worden teruggevonden op de talrijke kleinere voorwerpen, die ten behoeve der Europeesche en Indische markt te Djapara en omgeving worden vervaardigd 2). Of dan geen gebreken of fouten zijn aan te wijzen? Ongetwijfeld. Het herhaaldelijk wederkeeren van het bloempotje (?) als versieringsmotief, het recht afbreken van de versierde banden en de overvulling van de hoekstijlen zijn o.i. minder gelukkige oogenblikken van den ontwerper geweest, en, al gaan wij ook niet zoo ver te beweren, dat een Hollandsche krullenjongen het ineenzetten zou verbeteren 3), dit onderdeel van het werk achten wij geenszins onverbetterlijk — men lette b.v. op het uitwendige en de te voorschijn komende houten pennen in de randen. Maar dit alles neemt niet weg dat, afgezien van de Indische Kamer in het Koninklijk Paleis te 's-Gravenhage, deze kast een der beste vertegenwoordigers van de Djaparasche houtsnijkunst in Nederland mag worden genoemd.”

Wij zouden hier nog aan willen toevoegen, dat de kast ontsierd wordt ook door de ver uitstekende punten aan de massieve kroonlijst, welke overigens juist zoo bijzonder mooi is door het daarop toegepaste eenvoudige, rechtnerve bladmotief. Zonder die uitstekende punten zou het rijke meubelstuk o.i. een slanker, edeler voorkomen hebben. Dit zijn echter kleinigheden; de hoofzaak is, dat de Japara'sche beeldhouwers ook met deze kast al weder bewezen hebben tot op zekere hoogte meesters in hun vak te zijn. Een staving te meer van ons herhaald beweren, dat de Javaansche houtsnijkunst onder deskundige leiding een groote vlucht zou kunnen nemen.

Nog een welkom geschenk — ook voor de leestafel Heulstraat 17 — was ons het Bulletin No. 40 van het Koloniaal Museum te Haarlem, bevattende het Verslag over het jaar 1907 met verschillende bijlagen en afbeeldingen, ruim 200 bladzijden, kleine druk, die op koloniaal gebied heel wat belangwekkende lectuur geven, een beeld toonend van den veelzijdigen, nuttigen arbeid dezer instelling onder leiding van haren wakkeren voorzitter, den heer P. J. van Houten, en den even onvermoeiden, als bekwamen directeur-secretaris, tevens scheikundige, Dr. M. Greshoff.

1) De voornaamste industrieën der inlandse bevolking van Java en Madoera. Aanhangsel tot het overzicht van den economischen toestand der inlandse bevolking, door Mr. C. Th. van Deventer; blz. 46.

2) Zie J. E. Jasper. Verslag van de derde jaarmarkttenoentelling te Soerabaja blz. 24.

3) Zie Verslag nopens de Pasar-Gambir, gehouden op het Koningsplein te Weltevreden van 28 Augustus—2 September 1906, bl. 30.

Oost- en West-Indisch literatuur overzicht.

Het Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur, Mei—Juni 1908,

bevat de navolgende artikelen: Een reglement voor de regeling van de Mohamedaansche kerkelijke zaken in de residentie Palembang uit 1832, door H. T. Damsté. — Hippologische verhandelingen; I, door A. M. Vermast. — Grepen uit het Britsch-Indische Bestuur (een interessant artikel, waarbij de schrijver in vergelijkingen treedt met toestanden, zooals we die op Java en Madoera kennen) door J. H. Rering. — Vereeniging van ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur in Ned.-Indië. — Onderwijs aan kinderen van plantagekoelies in Ceylon en Br.-Indië, door J. H. Rering.

In The Asiatic Quarterly Review van Januari '08 schreef de heer Ch. G. Wise over laatstgenoemd onderwerp een opstel, waarvan de verkorte inhoud luidt als volgt:

„Den 1en Januari 1908 is in Ceylon eene ordonantie in werking getreden, welke aan administrateurs van plantages de verplichting oplegt om aan kinderen — tusschen de 6 en 10 jaar — van op hun perceel werkzaam zijnde koelies elementair onderwijs te verschaffen.

Zij hebben zorg te dragen, dat voor dit doel op het perceel een behoorlijk lokaal voor schoolverblijf wordt ingericht.

Mocht de beheerder hieraan geen gevolg willen geven, dan is de Gouverneur van Ceylon bevoegd een ambtenaar aan te wijzen om alsnog een school op te richten, zullende de kosten verhaalbaar zijn op dezelfde wijze als voorgeschreven is bij de Ceylon medical wants ordinance.

De scholen staan wel is waar onder toezicht van het Gouvernement, maar de beheerders hebben overigens nagenoeg volle vrijheid het onderwijs in te richten, zooals zij zelf wenschen; zulks in verband met den landaard, drukke werkzaamheden op het perceel, etc. etc.

Blijkbaar komen de kosten niet geheel voor rekening van den ondernemer; ook het rapport van den inspecteur van onderwijs over 1906 — de perceel-scholen dateeren reeds van 1905, maar zijn eerst kort geleden verplichtend gesteld — maakt melding van 90 gesubsidiëerde scholen.

Blijkens de van 920 estates — door den inspecteur — ontvangen jaarverslagen, waren op die perceelen op ult. 1906 6748 kinderen (w.o. 666 meisjes), welke elementair onderwijs ontvingen”.

Het bovenstaande schrijvende, vraagt de heer Rering zich af, of het Ceylonsche stelsel ook niet in onze koloniën aanbeveling verdient, vooral zoudens daarvoor in aanmerking kunnen komen de tabaksplantages in Deli en wellicht ook de koffie-ondernemingen op Java en de buitenbezittingen.

De Katholieke Missiën. Juli 1908.

Pastoor J. v. Beckhoven schreef naar aanleiding van een reis in de Padangsche Borenlonden (Sum. Westkust) een artikel in de „Berichten” over de bevolking dier streek, hetwelk in genoemd zendings-tijdschrift is overgenomen. Het navolgende korte uittreksel zal doen zien, dat schrijvers oordeel over de Maleiers nu niet bepaald gunstig is te noemen. Als men zegt, dat de Maleier der Pad. Bovenlanden lui is, spreekt men de waarheid, doch verschillende verzachtende omstandigheden kunnen tot verontschuldiging dienen. Hoe kan men bv. groote werkzaamheid eischen van een volk, dat geen concurrentie kent en zelfs bij mislukking van den paddioogst geen hongersnood behoelt te vreezen? Wat het open veld den Maleier weigert, dat vindt hij onder duizend andere vormen in zijne onmetelijke bosschen terug. De Maleier staat nog op lagen trap van ontwikkeling en met zijne beschaving is het niet beter gesteld. Groote schuld draagt van beide het zoogenaamde matriarchaat. Deze overoude instelling bestaat hierin, dat na het huwelijk man en vrouw geen gemeenschappelijk huisgezin stichten, maar dat ieder der beide echtelieden in het huisgezin zijner moeder blijft wonen, of, wanneer die gestorven is, in het huis van den broeder of zuster der moeder, die het eigenlijk gebiedende hoofd van elk huis vormt. De kinderen blijven vreemd aan hun vader en mogen van hem niet eens geschenken aannemen; zij blijven in het huis hunner moeder en erven hare bezittingen. Het lijdt geen twijfel, dat dit matriarchaat een lagen, barbaarschen toestand der menscheelijke samenleving uitmaakt, en dat daardoor niet alleen ieder intiem familieloven tusschen beide ouders en hun kinderen uitgesloten is, maar dat ook tengevolge daarvan vele zeer gecompliceerde toestanden ontstaan, die de ontwikkeling van het teedere gemoedsleven en hoogere beschaving uitsluiten. In nauw verband met deze instelling staat de groote zucht van den Maleier tot dubbelen. De groote zorgen voor vrouw en kinderen niet kennende, gaat hij er met zijn haan onder den arm op uit, en vindt hij allicht een vriend, die zich mede het laten „kloppen” van hanen tot ideaal heeft gesteld. Wel is het houden van publieke hanengevechten verboden, doch in het geheim hebben zij nog meermalen plaats; en worden daarbij

soms belangrijke sommen verspeeld, ook door toeschouwers, enz. enz.

Voorts bevat dit No. der Missiën nog een artikel over „De Islam, een gevaar voor het Christendom in Nederl. Oost-Indië”, ontleend in hoofdzaak aan een indertijd door ons besproken rede van Dr. N. Adriani op de 21e Algemeene Nederl. Zendingconferentie te Amsterdam in October 1907.

Mededeelingen vanwege het Ned. Zendinggenootschap. 1908. Afl. 2.

De Mededeelingen bevat ditmaal enkel verslagen de Zending betreffend, nl.: De zending in Posso in 1907. Werkkring Kasigoentjoe, door Ph. H. C. Hofman. — De Deli-zending. Ressort Sibolangit. Het jaar 1907, door J. H. Neumann. — Java-zending, I. Jaarverslag van de gemeenten in het ressort Segaran over het jaar 1907, door S. S. de Vries. II. Verslag aangaande den werkkring Kedirie over het jaar 1907, door F. de Munnik. III. Overkweekschool en scholen in het ressort Modjowarno over 1907, door J. Kats. — Van het Zendingshospitaal te Modjowarno, over het jaar 1907, door Dr. A. J. Duymaer v. Twist en Dr. Anna Pijzel. — Uit het verslag aangaande den werkkring Bolaang Mongondow, over het jaar 1907, door Mej. H. de Ruijter en M. Schoch. — Jaarverslag van de kweekschool voor Inl. onderwijzers en voorgangers te Koeranga (Tomohon) over het jaar 1907, door J. H. Hiebank Rooker. — Varia: De gevechtswaarde van den niet-Christen Inlander in ons leger. (Ontleend aan de Locomotief.)

De Rijnsche Zending. 1907. No. 7, bevat het vervolg en slot van het interessante artikel van J. H. Meerwaldt: De laatste Singamangaradja; voorts: Nieuwste berichten van Borneo en Nias, en een stukje: Eerste indruk van de Pak-Paklanden (op Sumatra), in welke landstreek sedert korten tijd een zendingspost is gevestigd, nl. te Sidikalang. De schr. noemt het verbazingwekkend wat in de twee jaren sinds de bezetting der Pak-Paklanden door de Regeering is tot stand gebracht. Naar alle richtingen zijn wegen van 5 à 6 meter breed aangelegd, verder zijn vele huizen gebouwd, ook kleine tuintjes erbij, en dat, waar voor twee jaar nog slechts oerbosch was!

De Indische Mercur. 14 Juli 1908. No. 28.

Onder het opschrift Behoeft aan inlandsch onderwijs, schrijft v. G. (Dr. K. W. van Gorkum) een artikel naar aanleiding der rede van de heeren Fock en Hilgers, wier meening omtrent de proef met de zgn. dessor scholen zoozeer uiteenloopt; de heer Fock zeide o.a.: Men mag nu aannemen, dat de proef met die dessor scholen een succes zal zijn. Het eerste jaar zijn er ruim honderd zulke scholen tot stand gekomen en het tweede jaar, dat is dit jaar, verwacht men met een veel grooter aantal te zullen slagen. De heer Hilgers oordeelde, dat door de oprichting van „dessa-schooltjes” met onbekwame onderwijzers, de Regeering een fout zou hebben begaan, die op den duur een gevaar zou worden voor het Indisch onderwijs. Die dessa-schooltjes waren volgens den heer H. nog niet noodig, omdat hij het volk nog niet rijp acht voor schoolopvoeding, — het volk eerst de behoefte aan onderwijs moet leeren voelen.

Dr. van Gorkum is het — bijna zouden wij willen zeggen: natuurlijk — oneens met de opvattingen van den heer Hilgers. En zegt o.a.: Mocht het al waar heeten, dat het volk, in zijn geheel of massa, de behoefte aan onderwijs eerst nog moet leeren voelen, dan toch zou daarmede niet zijn gezegd of bewezen, dat die behoefte ook, en zelfs overal, zoek bleef waar de gelegenheid tot onderwijs, hoe primitief dan ook, werd aangeboden. Als vrij zeker neemt de schr. aan, dat het den bestaanden en nog op te richten dessa-schooltjes niet aan eene behoorlijke bevolking zal ontbreken en dat we reeds groote reden tot tevredenheid en voldoening zullen hebben als eenmaal verklaard zal kunnen worden, dat een aanzienlijk deel der dorpsjeugd op en buiten Java zich de kunst van lezen, schrijven en rekenen heeft eigen gemaakt. Dr. v. G. verklaart verder niet te begrijpen wat de leervakken te maken hebben met schoolopvoeding, waarvoor de heer H. het volk nog niet rijp acht. „De opvoedende kracht van onderwijs zal toch wel niet besloten liggen in de vakken, wel daarentegen in de wijze, waarop ze onderwezen worden. En mag nu grif toegegeven worden, dat juist daarom de groote vruchtbare kracht uitgaat van een degelijk onderlegden en voorbereiden onderwijzer, er wordt niet te kort mee gedaan aan de praktische waarde der kennis ook maar van mechanisch lezen, schrijven en rekenen, hoe ze dan ook verworven werd.”

Maar niet enkel aan de bestrijding van des heeren Hilgers opvattingen is het opstel van Dr. v. G. gewijd; het geeft o.a. mede een kort historisch overzicht, waaruit blijkt, dat men reeds sinds een eeuw in Indië gevoeld heeft, hoe dringend noodig het is, dat de Inlander zich zelf kunne verrijken maken met de van de Regeering en Besturen uitgegane verordeningen, keuren, besluiten enz.

Overigens bevat dit No. van de Mercur de navolgende artikelen: De handelstoestand in het Verre

Oosten. — Durch die Urwälder Südamerikas, door A. H. B. — De tabakscultuur in San Domingo. — De tabakscultuur in Maryland. — Houtsoorten van de Philippijnen. — Praktische boschbouw, door A. H. B. — Invoerrecht op tapioca in Frankrijk. — Het resultaat der voorjaarsinschrijvingen van Sumatra- en Borneo-Tabak. — Verslag van de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Amsterdam. Invoer op- en uitvoer van Java in 1908. — Maatschappij „Phytobie”. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financiële berichten en verslagen.

* * *

De Ingenieur. 18 Juli 1908. No. 29.

Dit nummer bevat een opstel van den heer Thos. Ferguson, getiteld: „Eenige opmerkingen betreffende het verdiepen van vaarwaters door middel van slibraderen”, maar aanleiding van het artikel van J. Ph. Ermeling (eveneens in de Ingenieur): „Afslibbing van drempels enz. in vaarwaters, meer bijzonder van de vaarwaters van Soerabaja.” We moeten volstaan met de aandacht van terzake deskundigen te vestigen op de beschouwingen van den heer Ferguson.

* * *

De Java-oorlog van 1825—'30, door E. S. de Klerck.

Uitgegeven door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, met medewerking van de Ned.-Ind. Regeering. Vijfde deel. Batavia, Landsdrukkerij, 's-Hage, M. Nijhoff, 1908, gr. 8o. Met kaart.

De eerste drie deelen van dit standaardwerk over den Java-oorlog werden bewerkt door den majoor Louw, het 4e en 5e deel door luitenant de Klerck. Het juist verschenen 5e deel bevat de periode 1829/30, in welke periode de „hoofdmuiteling” Diponegara zich onderwierp, met welke gebeurtenis feitelijk de opstand was geëindigd, hoewel nog jaren na de verbanning van D. het in het Jogiasche bleef gisten.

Wij zullen maar niet beproeven in dit overzicht bespreken van 758 bladz., gelijk dit 5e deel telt.

* * *

Ons Volksbestaan. Mei 1908.

Het Mei-nummer bevat o. m. het vervolg van Dr. F. P. H. Prick van Wely's beschouwingen over Indië als literair wingewest en van denzelfden schrijver een stukje, waaruit blijkt dat sommige onderwijzers in Indië zich op het punt van het Nederlandsch, het vak der vakken, wat gauw tevreden schijnen te stellen. Op het jongste toelatings-examen notabene voor de H. B. S. te Batavia, kregen de kandidaten een verhaaltje in handen, getiteld: De ontmoeting van Robinson Crusoe met Vrijdag, dat zij tien minuten mochten overlezen en dan in hun eigen woorden weergeven moesten, waarvoor zij anderhalf uur tijd hadden. Volgens Dr. P. v. W. kweet een der „slachtoffers” zich van zijn taak op de volgende niet onvermakelijke wijze:

„Toen Robinson vijf jaar op zijn eiland was en zonder iemand te ontmoeten, verlangde hij zóó, dat hij elken dag op 't strand wandelde, om te zien of er een schip was, die hem naar zijn vaderland terug zou nemen.

Toen dit lang duurde, dacht hij bij zich zelve: „Ik moet hier blijven tot aan mijn dood toe, zonder mijn vaderland terug te zien.”

Op zekeren dag toen hij weer op 't strand liep, zag hij voetsporen, zoo duidelijk groot, dat hij dacht, dat deze menschen waren.

Hij volgde verheugd deze voetsporen en toen hij in 't bosch kwam, bemerkte hij niet ver van daar twee wilden, die een derde vasthielden.

Zoodra 't hem zag, sprong 't op hem af, achtervolgd van de twee anderen.

Robinson, die dit zag, nam zijn geweer, schoot op 't af en deze viel dood neer.

't Eene verschrikt door 't vallen van zijn vriend, vluchtte en 't andere kwam naar Robinson en vroeg om vergiffenis.

Robinson nam hem mee en noemde hem Vrijdag. Vrijdag diende Robinson zeer trouw en toen er een schip daar kwam, ging hij naar zijn vaderland terug.

Vrijdag nam hij niet mee, omdat hij wist, dat hij in zijn eigen land prettiger vond, dan in vreemde landen.”

Niettegenstaande zulk „Nederlandsch”(?) behoort deze patiënt (met een onvolledig examen in Nederlandsch, Fransch en rekenen) tot de toegelatenen!

* * *

Weekblad voor Indië. 5e jaargang 1908. No. 8.

Dit No. brengt ons het begin van een aardig geschreven artikel van Gabriël over *Eene Indische millioenen-erfenis*, waarop we de volgende week zullen terugkomen, benevens o. m. het vervolg van het interessante opstel — met tal van foto's — van den houtvester H. J. Kerbert, getiteld: *Een reisje naar de Philippijnen*. Ook van dit artikel stellen wij ons voor de volgende maal een kort overzicht te geven.

Ten slotte vestigen we de aandacht op de navolgende verschenen publicatiën:

Het leven van Ardja en Lasmi. Een Indische roman door J. E. Jasper. Amsterdam, P. N. van Kampen & Zoon.

Verslag van den President van de Javasche Bank en van den Raad van Commissarissen over het 80e boekjaar 1907/1908, uitgebracht in de Algemeene Vergadering van stemgerechtigde deelhebbers gehouden 20 Juni 1908. Batavia, H. M. van Dorp & Co. 1908. 8o.

Inspectie van den Landbouw in West-Indië. Bulletin No. 11. Breekproeven aangaande een-entwintig der meest gebruikelijke Surinaamsche houtsoorten, vermeerderd met aantekeningen omtrent botanische benaming, voorkomen, gebruik enz., door E. K. Plasschaert. Paramaribo, J. H. Oliviera, 1908. 8o, en

Bulletin No. 12. Catalogus van de Bibliotheek van het Landbouwproefstation. Paramaribo, H. B. Heyde. 1908. 8o.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

- De Javabode t/m 24 Juni;
- Het Bat. Nieuwsblad idem;
- Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
- De Sumatrapost idem;
- Het Soer. Handelsblad t/m 22 Juni;
- De Nieuwe Surinaamsche Courant t/m No. 1648;
- De Indische Mercur No. 29;
- Het Weekblad van Ned.-Indië No. 7;
- Het Exportblad No. 728;
- De Stem van Indië No. 23;
- Het vierde Jaarverslag der N. V. Boeatan;
- Het Onderwijs No. 23;
- Verslag Rijks Ethnographisch Museum te Leiden, 1 Oct. 1906—30 Sept. 1907;
- Gids van de Tentoonstelling van Ethnographische voorwerpen van Goenoeng Taboer (Oost-Borneo), door Dr. H. H. Juynboll.
- Ned.-Ind. Effectenblad 47 en 48.

Drukfouten in de lijst der nieuw toetredenen Leden.

- G. P. Wilkens moet zijn G. P. Milkens.
- M. van Weli „ „ M. van Welie.
- G. R. Leppenfeldt „ „ G. R. Zeppenfeldt.
- L. C. Fortman „ „ L. C. Wortman.
- De heeren H. Koot en P. C. Brederode wonen niet te Almelo, doch te 's-Gravenhage.

Officiële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 19 Juni 1908. No. 49.

Dit nummer bevat een Besluit van den Gouv.-Gen., waarin is vastgesteld (bij wijze van tijdelijken maatregel) eene gewijzigde indeeling van het gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden in vijf afdeelingen, nl.:

I. de afdeeling Groot-Atjeh; onder een assistent-resident met standplaats Koeta Radja en onderverdeeld in vijf onderafdeelingen.

II. de afdeeling Noordkust van Atjeh onder een ass.-resident of hoofdofficier van het leger, met standplaats Lho Seumawé, en onderverdeeld in vijf onderafdeelingen.

III. de afdeeling Oostkust van Atjeh onder een assistent-resident met standplaats Langsa, en verdeeld in vier onderafdeelingen.

IV. de afdeeling Westkust van Atjeh, onder een ass.-resident met voorloopige standplaats Koeta Radja, en onderverdeeld in drie onderafdeelingen.

V. de afdeeling Bambél, onder een assistent-resident met standplaats Bambél, en onderverdeeld in drie onderafdeelingen.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: eervol op verzoek, de klerken J. P. L. Marchelinus en A. J. Paulus; de pakhuismeester te Padang G. W. Ungerer en de onderpakhuismeester Ch. N. Willems en L. F. Reijnhart; de commies S. C. A. Martherus; de commies W. Anthoijnsz; de klerk H. Th. A. Maijer; de kantoorchef J. G. W. Hoekstra en de griffier van den landraad te Paré-Paré R. A. Muller.

Benoemd: tot ass.-resident van Soekaboemi C. W. A. van Rinsum; van Koedoes L. van Weelderen; van Banjoewangi B. Schagen van Soelen; tot onderwijzer 2e kl. P. de Man; tot controleur voor de belastingen te Batavia J. Jansen; te Semarang P. J. A. A. Cremer; te Soerabaja K. E. Wilkens; tot ass.-resident-secretaris van Rembang J. C. Meijer; tot onderwijzer tweede kl. J. van der Wateren; tot raadshier in het Hooggerechtshof van Ned.-Indië Mr. J. van Davelaar.

Ontslagen: op verzoek eervol, de ass.-wedono van Tijdjoelang, Mas Bratasoenia; de regent van Tegal, Pangeran Adipatie Ario Rekso Negoro.

Benoemd: tot regent van Tegal, Raden Mas Toemenggoeng Ario Reksodiningrat, patih van Pematang.

Geplaatst: in de res. Soerakarta de contr. J. H. Doere; in Besoeki J. P. de Vries; in de Preanger V. de Leeuw; in Madioen M. van Doorninck; in Banjoemas J. S. de Kanter.

Ingetrokken: de overplaatsing naar Soerakarta van contr. F. J. Couwenberg.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte één jaar verlof naar Europa aan den 1en luit. der inf. L. Kat en twee jaar aan den kapitein-intendant E. M. van Hille.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de dir. off. van gezondh. 1e kl. Dr. G. van der Harst en Dr. S. Visser, en de majoor der genie H. Th. Wijnhof.

Benoemd: tot ingenieur-werktuigkundige bij den constructie-winkel te Soerabaja C. B. W. Fournier.

Bevorderd: tot dir. off. van gezondheid 1e klas C. J. van Diermen.

Ontslagen: op verzoek eervol, de 2e machinist bij de Gouv. Marine Ch. Deijkerhoff.

* * *

Uit de Javasche Courant van 23 Juni 1908. No. 50.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: twee jaar verlof naar Europa aan den off. van den R. v. J. te Padang Mr. J. Oostwoud Wijdenes; één jaar aan den onderwijzer B. J. van Hardenberg; één jaar aan den hoofdonderwijzer Ch. Hekker; één jaar aan den commies J. Ohlenroth en aan den kantoorchef F. L. van Oleen.

Ontslagen: eervol op verzoek, de klerk J. C. v. Holy; de predikant J. C. IJ. Bussingh de Vries; de directeur van B. O. W., A. P. Melchior; de klerken F. Ch. Wendelstigh, J. W. Ch. Dias en A. Croese en de dokter-djawa te Semarang, Raden Soebardjo.

Benoemd: tot vice-president van den R. v. J., te Soerabaja Mr. A. Ellerman; tot voorzitter van den landraad te Bangkalan Mr. G. F. R. v. Hamel; tot tijd. ass.-res. der Noordkust van Atjeh H. W. Veenhuyzen; tot off. van just. bij den R. v. J. te Semarang Mr. A. Brouwer; tot adsp.-ingenieur B. O. W., A. J. N. Nyman, D. J. F. van Es en S. Snuyf; tot off. van just. bij den R. van J. te Padang Mr. H. V. Monsanto; tot lid van den gemeenteraad van Batavia Ch. E. J. Meyll; van Padang Dr. F. Reizeger.

Belast: met de waarneming der betrekking van ass.-res. van Lombok de contr. E. Kalf; der Oostkust van Atjeh de ass.-res. H. C. E. Quast; van Babel (Atjeh) de contr. I. L. O'Brien; der Westkust van Atjeh de contr. F. R. Speltie; van Loe-woe de secretaris P. van Tubergen.

Benoemd: tot tijd. wedono van Bodjonegoro, Raden Soedibbio; tot wedono van Tambakredjo, Raden Tjokrowidjojo; v. Padangan, Mas Djojohanisastro; van Soelang, Raden Bei Soemoadiwidjojo; van Djatirogo, Mas Sastroatmodjo; van Singgahan, Raden Mertohadikromo; tot luitenant der Chinezen te Makassar Ang Goan Seng; tot translateur voor de Engelsche taal te Batavia W. H. J. Keuchenius.

Geplaatst: in de res. Batavia de contr. J. E. van Gogh; in Pasoeroean L. B. C. de Klerk; in Palembang J. F. Oudkerk Pool.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. F. Roorda, H. Boomer en C. van Cleef.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de maj.-intendant W. G. Speltie.

Bevorderd: tot 1en luitenant der art. de 2e luit. H. van den Bossche.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het S.S. „Oranje”, gezagvoerder J. Versteegh, vertrokken van Batavia 18 Juni en aangekomen te Genua 14 Juli 1908.

Te Genua hebben zich ontscheept: M. J. A. Verduyn Lunel, echtgenoot en kind; W. Clason, echtgenoot en 2 kinderen; J. A. Dijkland, echtgenoot en 3 kinderen; G. D. A. Jonckbloet; G. G. L. van Freyburg en echtgenoot; P. H. v. d. Linde, echtgenoot en 2 kinderen; Mevrouw M. v. Lelyveld en zoon; G. T. W. v. d. Klugt; J. J. van Hemert, echtgenoot en 2 kinderen; G. J. Tausent en echtgenoot; H. Schaap en echtgenoot; H. W. Wollrabe en echtgenoot; Jongeheer J. v. d. Wijk; F. B. Nunnink; Mevrouw G. Nunnink; 2 Dames en 2 Heeren André Wiltens; Mevrouw D. Boutmy; E. D. W. Faber en echtgenoot; Mevrouw E. A. de Beus-Kruijs en 2 kinderen; W. J. Gerards; H. Wissink, echtgenoot en 4 kinde-

Magazijn
„Het Anker”
49 Veenestraat
Den Haag

Poppententoonstelling - van Indische Uitrusting.

Vraag
Prijsoopgaaf.

en; J. C. Dekker en echtgenoot; Mevrouw B. Diephuis; J. G. Berkhemer, echtgenoot en 2 kinderen; L. A. van Mels; J. A. Wychers; J. Luiks; C. J. L. Rooseboom; M. Os, echtgenoot en kind; Mevrouw C. L. Beyerinck; Ch. W. A. van Bergen, echtgenoot en kind; Mevrouw M. F. Hubers van Assenraad—v. d. Berghem en zoon; Mevrouw H. Techow; J. Feinde.

Van Singapore: Mevrouw C. E. Loriaux; W. Visser.

Van Sabang: E. E. Clarenbach, echtgenoot en kind; Dr. W. A. Kuenen Culeman, echtgenoot en kind.

Te Amsterdam zullen zich ontschepen: Mevr. M. Gieben—Loran en 2 kinderen; L. G. de Val, echtgenoot en 2 kinderen; G. D. Lont en kind; Mevr. Wed. M. J. A. Halewijn—Alferink en 2 kinderen; Mevrouw F. J. A. van Beusekom—Hissink en 2 kinderen; A. H. Overman; Jongheer A. E. Heyneman; G. van der Linde; D. A. G. Bakker; H. Salomonson; L. Salomonson; Mevrouw E. Dessauvagie—Brumsteede en 2 kinderen; E. Brumsteede; Mevrouw W. S. C. Hoorweg; F. L. van Rossum; J. C. C. van der Meer; A. Feenstra, benevens Hr. Ms. troepen en scheepelingen.

Van Sabang: G. J. W. Kok; N. J. Zijlstra; Ch. L. de Cooker.

* * *

Passagiers van het stoomschip „Ophir”, gezagvoerder W. J. Boon, van Rotterdam naar Nederlandsch Indië 18 Juli 1908.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: M. Broekman met echtgenoot en 1 kind; P. Eenhoorn en echtgenoot; Mevrouw E. J. J. Carpentier Alting—Deibel en 3 kinderen; E. M. H. Bousquet; M. de Graaf en echtgenoot; Mevrouw E. Burgmans; C. H. van Oterloo; Mevrouw C. Jacobs; C. Burgmans; P. W. C. Blankwaardt; E. W. Verschooff; Mevrouw I. Voskuil—van Emmerik en 3 kinderen; L. C. A. Botter; Mevrouw M. Bras—Provoost en 1 kind; J. J. Winia, met echtgenoot en 3 kinderen; C. A. Michielse; L. Huizing; C. W. Detmar; G. Nijman; W. L. Teijtes, benevens een detachement suppletietroepen voor Padang bestemd.

Naar Southampton: H. O. Feith met echtgenoot en 1 kind; J. Akkerman en echtgenoot; G. J. G. C. Graaf van Aldenberg Bentinck en echtgenoot; M. A. M. A. Gravin Bentinck; C. A. R. W. G. A. Graaf Bentinck; G. A. H. J. Graaf Bentinck; E. M. M. S. L. Gravin Bentinck; J. V. R. R. Graaf Bentinck; W. Th. E. van Hoorn; M. D. Klüssener en echtgenoot; H. C. van Deelen; G. H. Esved; Mevrouw G. G. P. Koning.

Naar Marseille: F. Huidekoper; Mr. M. Nauta; G. van Dulken met echtgenoot en dochter; C. Diller; A. J. Mol.

Te Marseille zullen zich inschepen: Mevr. A. Smith—van Drimme'en; H. H. van Berkel en echtgenoot; Mevrouw C. J. P. Dart—van der Westen en 2 dochters; Mr. J. L. Th. Rhemrev, echtgenoot en 1 zoon; Mevrouw K. J. Haverbult; J. N. van Geelen; M. Tacoma; H. C. E. Karsten met echtgenoot en 1 kind; Ds. J. P. Mielema, met echtgenoot en dochter; Dr. D. S. de Jong, met echtgenoot en 3 kinderen; Mevrouw M. C. A. C. Caron—Langeveld; E. Holhuis; H. Crietée en dochter; J. C. Lanckamp; Th. Kout.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén miljoen gulden (volteekend).

Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,

Directeur W. J. FONTEIN.

Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,

Directeur J. WILDEMAN.

Te koop of te huur:

Villa „SALATIGA”, gelegen Oosteinde Voorburg, groot ± 1000 M². in 1906 onder arch. geb.; voorzien van gas, elektrisch licht, waterleiding, spec. voor indische fam. Rondom 't huis bloemen, planten, vruchtboomen etc. Koopsom f 13500. Desv. binnen 14 dagen te betrekken. De tram Haag—Leiden staat voor 't huis en 't stat. Z. H. Elec. sp. Voorburg is vlak er bij. $\frac{1}{2}$ kan als 1e hyp. blijven. Informatiën: DAPOEAN, Spui 6, of ter plaatse.

TOKO BAHROE

Gevestigd anno 1898.

Telef. Interc. 4796. 2

v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Het beste en soliedste adres voor de Indische familiën. — Export door geheel Europa. — Grootte verscheidenheid in versche samballans, die niet opwerken of beschimmelen, de beroemde boemboe's, Indische zuren en siropen, ketjap-benteng, ikan merah enz. enz. — Directe aanvoer uit Nederl. Indië. Minzaam aanbevelend,

W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

N.V. Electriche Drukkerij

„Luctor et Emergo”

Amalia van Solmsstraat 2=4,

Telephoonn. 4424

:=:

Den Haag.

In een beschaafd gezin, waarvan het hoofd zeer vele jaren als leeraar bij het middelbaar onderwijs in Indië werkzaam was, en thans leeraar aan eene H.B.S. 5-j. c. en een Gymnasium in eene provinciestad, is gelegenheid tot opname van één of twee

KINDEREN

(jongens of meisjes). De beste informatiën kunnen worden verschaft.

Brieven onder letter T Bureau Weekblad „Oost en West.”

J. S. DIJKHOFF

Den Haag — Mauritskade 89
Telef. Interc. 4212.

Koopt en verkoopt Effecten, vreemde Geld, verzilverd Coupons, opent Rekening-Courant tegen onderpand, incasseert Wissels en Kwitantien.

VACANT.

VACANT.

Gouden Medaille.

Parijs 1907

Internationale Tentoonstelling Hygiëne

Haargroei-middelen

merk „CRINOFLOOR”

zijn de middelen waarvan men het meeste succes kan verwachten. Men vrage tot overtuiging daarvan aan, de vele attesten van herstelden, welke gaarne op aanvraag franco thuis worden gezonden. Mondeling of schriftelijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMELIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag.

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN

Succes bijna altijd zeker.